

ВОСТРАЎ РЭГІ

Як живеца на Ямайцы?

Летась Ямайка прыняла рэкордную колькасць турыстаў — 4,3 млн чалавек (прычым на востраве цяпер 2,8 млн жыхароў). Пра гэта заявілі ва ўпраўленні па турызме краіны (JTB). Як адзначылі ў ведамстве, у параўнанні з 2016 годам рост замежнага турпатоку на востраў-дзяржаву склаў 21,1 працэнта. Пры гэтым 2,3 млн турыстаў прыбылі на Ямайку на самалёце, астатнія — шляхам круізных зносін. Агульны даход ад уязнога турызму — 3 млрд долараў, перадае Travel Russian News. Чым прываблівае Ямайка?

ТАІНА, ПІРАТЫ І МАРОНЫ

Востраў-дзяржава (трэці па плошчы сярод Вялікіх Антыльскіх астравоў), які размешчаны ў Карыбскім моры на поўдзень ад Кубы і на захад ад Гаіці, мае багату гістарычную спадчыну. У старажытнасці карэнныя жыхары Ямайкі — індзейцы таіна. Востраў быў адкрыты Хрыстафорам Калумбам у 1494 годзе. Калумб назваў яго ў гонар каралеўскай пары востравам Фердынанда і Ізабэлы. Гэтая «шыльда» не прыжылася, востраў захавала мясцовую назву — Ямайка (з мовы індзейцаў перакладаецца як «востраў крыніц» або «зямля крыніц»). Сваё першае паселішча тут іспанцы заснавалі ў 1509 годзе. Да іх прыходу Ямайку засялялі індзейцы, колькасць якіх дасягла 60 тысяч чалавек. За перыяд іспанскага панавання індзейцы на востраве зніклі амаль цалкам — да 1611 года тут налічвалася ўсяго 74 індзейцы. У якасці працоўнай сілы іспанцы ўжо ў пачатку XVI стагоддзя пачалі завозіць неграў-рабоў з Афрыкі.

Аднак іспанцы за паўтара стагоддзя каланізавалі востраў не надта актыўна, і ў 1655 годзе яго захапілі англічане (афіцыйна Ямайка была абвешчана брытанскай калоніяй у 1670-м). На беразе шырокай натуральнай гавані, недалёка ад цяперашняга Кінгстана, англічане пабудавалі форт. Каля форта стаў расці горад Порт-Раял. Неўзабаве ён набыў славу «самага грэзнага горада ва ўсім хрысціянскім свеце», паколькі сюды з вострава Тартуга перамясцілася «сталіца» марскіх разбойнікаў. У канцы XVII стагоддзя ў горадзе Порт-Раял было восем тысяч жыхароў, з іх паўтары тысячы піратаў. Яны рабавалі іспанскія караблі, звозілі здабычу ў Порт-Раял, што прывяло да росквіту горада. Аднак 7 чэрвеня 1692 года большая частка гэтага «распуснага Вавілона» ў выніку землетрусу знікла ў марской бездані. Узрадаваная царква каталіцкай Іспаніі паспяшлася паведаміць, што «Бог пакараў бязбожны горад за грахі».

Аднак да таго часу англічане ўжо грунтоўна атаварыліся на Ямайцы, ператварыўшы востраў у буйную «цукровую» калонію — тут інтэнсіўна развіваліся плантацыі цукровага трыснягу. Большая іх частка размяшчалася на раўнінах поўдня вострава. Унутраныя раёны выкарыстоўваліся для выпасу жывёлы. Прамысловасць

Ямайкі вырабляла цукар-сырцэ, патаку-меласу і знакіты ямайскі ром. Англічанам дастаўлялі немалы клопат паўстанні неграў-рабоў. За прыкладна 150 гадоў, да пачатку XIX стагоддзя, было не менш за 30 такіх паўстанняў. Ужо ў другой палове XVII стагоддзя ў найбольш аддаленых горна-лясістых раёнах Ямайкі ўладкаваліся мароны — збеглыя негры-рабы і іх нашчадкі, якія стварылі нешта накшталт уласнай дзяржавы. Яны здзяйснялі набегі з мэтай захопу жывёлы і дзеля іншых рабаванняў, і ў выніку англічане ў канцы XVIII стагоддзя правялі дэпартацыю маронаў у Афрыку (у Сьера-Леонэ яны заснавалі горад Фрытаўн).

У XIX стагоддзі, пасля адмены рабства ў 1833 годзе, для англійскіх плантатараў на Ямайцы наступілі «дрэнныя часы». Вызваленне неграў-рабоў істотна падарвала плантацыйную гаспадарку Ямайкі. Завоз працоўных-кантрактнікаў з Індыі і Кітая не выправіў сітуацыю. Вытворчасць цукру на Ямайцы рэзка скарацілася. Да таго ж павялічылася канкурэнцыя з-за росту выпрацоўкі буракавага цукру ў Еўропе і павелічэння вытворчасці на Кубе і Яве.

ПРЭЗІДЭНТ ЦІ КАРАЛЕВА?

У XX стагоддзі эканамічная сітуацыя на Ямайцы істотна змянілася ў выніку прытоку інвестыцый з ЗША. Кампаніі з гэтай краіны арганізавалі тут буйную экспартную вытворчасць бананаў, а таксама какавы, кавы і какасаў. Амерыканцы заняліся і развіццём інфраструктуры вострава (сярод іншага з'явілася чыгуначная сетка). У 1943 годзе было ўведзена

ўсеагульнае выбарчае права, у 1944-м — частковае самакіраванне. У 1959 годзе тэрыторыя атрымала ўнутранае самакіраванне, а 6 жніўня 1962 года Ямайка стала незалежнай дзяржавай.

Краіна дасюль з'яўляецца каралеўствам, улада ажыццяўляецца ў выглядзе канстытуцыйнай манархіі. Кіраўнік дзяржавы — брытанскі манарх (каралева Вялікабрытаніі Лізавета II), прадстаўлены генерал-губернатарам, які прызначаецца ім па рэкамендацыі прэм'ер-міністра Ямайкі. Генерал-губернатар ажыццяўляе ад імя каралевы ўладу ў краіне. Ён падпісвае ўсе законапраекты і прызначае прэм'ер-міністра (з членаў партыі, якая перамагла на выбарах). Пры генерал-губернатары функцыянуе кансультацыйны орган з шасці

і салідарнасці з краінамі «трэцяга свету», умацоўваюць адносіны з Кубай. ЛПЯ, вярнуўшыся да ўлады, разарвала адносіны з «востравам свабоды» і зноў пераарыентавалася на ЗША. Праўда, у канцы 1980-х сітуацыя змянілася — Ямайка праводзіць больш уважаную знешнюю палітыку.

Цікава, што ў 2012-м, у год 50-годдзя здабыцця неза-

канстытуцыйнай рэформы, якая, у ліку іншага, зменіць дзяржаўную форму праўлення з канстытуцыйнай манархіі на парламенцкую рэспубліку. Генерал-губернатар Ямайкі Патрык Ален апублікаваў адпаведную прапанову ў пасланні да парламента. Паводле яго слоў, мяркуецца, што брытанскую каралеву Лізавету II, якая з'яўляецца фармальным кіраўніком дзяржавы, зменіць прэзідэнт з мінімумам уладных паўнамоцтваў. Таксама новы закон прапануе ўвесці фіксаваныя даты выбараў прэм'ер-міністра і абмежаваць тэрмін яго знаходжання ва ўладзе. Для ўступлення ў сілу гэтых прапановы павінны быць адобраныя заканадаўчай уладай. Пераўтварэнні меркавалася зрабіць на працягу двух гадоў. Пры гэтым у парламенце прапануюць дапоўніць закон пакетам антыкарупцыйных паправак. Варта заўважыць, што пакуль адпаведныя рэформы не рэалізаваныя.

ПРЫЦЯГНЕННЕ БОБА МАРЛІ

Найважнейшым стратэгічным карысным выкапнем астраўной дзяржавы з'яўляюцца баксіты, па запасах якіх Ямайка займае вядучае месца ў свеце. Адпаведна галоўны кірунак прамысловасці — апрацоўка гэтых рэсурсаў для адпраўкі іх на экспарт. Разам з алюмініем, гліназёмам, лесам (пад якім цяпер 1/5 частка тэрыторыі) і значным водным патэнцыялам гэта галоўная прыродная скарбонка Ямайкі. Каля 20 працэнтаў працуючых занятых ў сельскай гаспадарцы. Гэтая сфера забяспечвае пастаўкі за мяжу шэрагу харчовых пазіцый, сярод якіх цукар, кава, сусветна вядомы ром.

Галоўным сектарам эканомікі Ямайкі безумоўна з'яўляецца сфера абслугоўвання, дзе фарміруецца больш за 60 працэнтаў агульнага аб'ёму валавога ўнутранага прадукту. Асноўныя крыніцы даходаў у канверсоўнай валюце — апроч грашовых паступленняў ад тых, хто працуе за мяжой (20% ВУП), абслугоўванне турыстаў. Прычым аб'ёмы прыездных стабільна павялічваюцца. І нездарма — турысты належаць чынам ацанілі перавагі краіны на Карыбах. Некалькі гадоў таму найбуйнейшы ў свеце сайт аб падарожжах TripAdvisor склаў рэйтынг лепшых астравоў для наведвання. У першую тройку трапіла Ямайка. Урад астраўной дзяржавы ўсяляк заахвочвае інвестыцыі ў раз-

віццё турызму і стварэнне новых сумесных прадпрыемстваў. Прычым накіроўваюцца інвестыцыі не толькі ў развіццё элітных гатэляў, але і гасцініц, разлічаных на клас эканом, каментуе Jamaica Gleaner. Сталіца Ямайкі — Кінгстан — уключана ў спіс крэатыўных гарадоў ЮНЕСКА ў музычнай катэгорыі. На думку ямайскага кіраўніцтва, гэта дазволіць абнавіць горад і прыцягнуць больш замежных турыстаў. Міністр турызму Ямайкі Даміён Кроўфард назваў гэтую падзею «значным дасягненнем», якое можа ўмацаваць імідж краіны і будзе спрыяць яе развіццю, паведамляе Jamaica Observer.

Насамрэч Ямайка — радзіма растафары і рэгі. Найвядомейшы ў свеце выканаўца рэгі — Боб Марлі. Дасюль апроч 70 афіцыйных пляжаў адметнасцю вострава называюць дом-музей і маўзалеі легендарнага музыканта. Ён і праз 37 гадоў пасля смерці тут застаецца ямайцам нумар адзін. «Сёння пятніца, другая гадзіна дня. У гэты час вы можаце пачуць толькі рэгі. Я сяджу ў сваёй кватэры ў Кінгстане і чую, як Боб Марлі пераклікаецца сам з сабой злева, справа і зверху. Гэта дзіўнае вяр'цтва», — расказваў галоўны трэнер зборнай Ямайкі з 2013 па 2016 год, адзін з галоўных футбольных падарожнікаў у свеце Вінфрыд Шэфер, перадае championat.com. Ямайка з'яўляецца адным з самых папулярных турыстычных напрамкаў у Карыбскім басейне, асабліва вядомая сваімі курортамі па сістэме «ўсё ўключана». Востраў поўны легендарных турыстычных мясцін, сярод іх — Мантэга-Бай, Негрыл, Оча-Рыас.

Зрэшты, хапае тут і сваіх «падводных камянёў». Паўстагоддзя таму турызм на Ямайцы сапраўды пачынаўся з тусовак, якія ладзілі «дзеці кветак», аднак сёння «музыка» на востраве заказваюць іншыя кліенты — багатыя амерыканцы, канадцы і еўрапейцы, заўважае rosball.ru. Хтосьці знаходзіцца тут выключна дзеля прыемнага гультайства, але нямала і тых, хто прыехаў для актыўнага адпачынку. Як гэта часта бывае, за агароджай гатэляў сітуацыя зусім іншая, у тым ліку і ў сэнсе крыміналу. Турыстам цалкам абгрунтавана не раць разгульваць у адзіночку за варотамі «курортных рэзервацый», асабліва з надыходам цемры і без ведання мовы. Адзіночны турызм на востраве так і не прыжыўся.

Захар БУРАК.

членаў — Таемны савет, які фарміруецца ім па рэкамендацыі кіраўніка ўрада. Па яго ж прадстаўленні генерал-губернатар прызначае членаў урада.

Знешнепалітычны курс краіны істотна вагаўся ў залежнасці ад таго, якая партыя стаяла ва ўладзе. Так, урад Лейбарыскай партыі Ямайкі (ЛПЯ) у 1962—1972 гадах арыентаваўся на ЗША і Вялікабрытанію. Кабінет, сфарміраваны Народнай нацыянальнай партыяй у 1972—1980 гадах, рабіў упор на лозунгі недалучэн-

лежнасці ад Злучанага Каралеўства, дзяржава выказала жаданне выйсці з Садружнасці нацый і стаць «паўнаўтаснай» рэспублікай. Пра гэта ў сваёй інаўгурацыйнай прамове заявіла тагачасны прэм'ер-міністр Ямайкі Паршэ Сімпсан-Мілер. Букінгемскі палац адказаў, што рашэнне аб дзяржаўным ладзе Ямайкі — за насельніцтвам дзяржавы, а не за кімсьці іншым. У 2016 годзе ў The Independent з'явілася інфармацыя аб тым, што ямайскія ўлады пачынаюць абмеркаванне маштабнай

